

קטורה זבניה

THE TORAH WAY

פ' חיי שרה תשס"ח

1. א ויִסֹף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשֵׁמָּה קְטוּרָה: ב וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־זִמְרֹן וְאֶת־יִקְשָׁן וְאֶת־מִדְן וְאֶת־מִדְן וְאֶת־יִשְׂבָּק וְאֶת־שׁוּחַ: ג וַיִּקְשָׁן לָלֶד אֶת־שִׁבָּא וְאֶת־דָּדֹן וַיִּבְנֶי דָדֹן הָיוּ אֲשׁוּרִים וְלִטְוּשִׁים וְלֵאמֹרִים: ד וַיִּבְנֶי מִדְן עֵיפָה וְעַלְפָּר וְחִנֹּךְ: וַאֲבִידָע וְאַלְדָּעָה כָּל־אֵלֶּה בְנֵי קְטוּרָה: ה וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ לְיִצְחָק: ו וְלִבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנַת וַיִּשְׁלַח־ם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדְנוֹ חַי קְדָמָה אֶל־אֶרֶץ קְדָם:

בראשית כה:א-ו

2. (א) קטורה - זו הגר, ונקראת קטורה על שם שנאים מעשיה כקטרת ושקשרה פתחה שלא נזדווגה לאדם מיום שפרשה מאברהם:

רש"י בראשית כה:א

3. (א) קטורה - לפי הפשט אין זו הגר:

רשב"ם בראשית פרק כה:א

4. הצדיקים שמן קודם להם, ושמו מדכי, ושמו אלקנה, וכו' דומין לבוראם ושמי ה'. ועל כן מדנאמר כאן ושמה קטורה שמורה על בחינת הצדיקים מכלל שנאים מעשיה כקטרת

באר מים חיים חיי שרה פ' כה

5. (ו) ולבני הפילגשים אשר לאברהם - על דרך הפשט, בעבור שנאמר לו כי ביצחק יקרא לך זרע, לא בזרע אחר, היו כל נשיו אצלו פילגשים, לא היו נחשבות לנשים, שאין זרען בירשיו, כי הגר שפחת שרה פילגשו היתה, אבל קטורה לאשה לקח לו. ואם היתה שפחה בביתו ולקחה לפילגש לא היה אומר "ויקח אשה ושמה קטורה", רק תקרא פילגש בכתוב מפני הטעם שפירשתי.

רמב"ן בראשית פרק כה:ו

6. היא הגר היא קטורה, דברי רבי, ורבותינו אומרים אשה אחרת נטל, מה טעמו של רבי, היא הגר היא קטורה, שכתוב ויצחק בא מבוא באר לחי רואי (בראשית כד:טב) אותה שכתוב בה על כן קרא לבאר באר לחי רואי (בראשית טו: יד)

מדרש תנחומא פרשת חיי שרה סימן ט

7. (ו) הפילגשים - חסר כתיב, שלא היתה חלל פלגש אחת, היא הגר היא קטורה. נשים ככתוב, פילגשים חלל כתובה

רש"י בראשית כה:ו

8. (ו) הפילגשים - הגר וקטורה:

רשב"ם בראשית פרק כה:ו

9. ות"ח אבהן כלהו ברזא חדא אזלו, וכלהו שמשו בארבע נשין כל חד מנייהו אברהם בארבע שרה והגר ותרי פלגשים דכתי' ולבני הפלגשים אשר לאברהם פלגשים תרי הא ארבע, יצחק ברזא דארבע דסטירו דרבקה דכתיב ויקח את רבקה חד, ותהי לו לאשה תרי, ויאהבה תלת, וינחם יצחק אחרי אמו הא ארבע, לקבל דא הוו ליעקב ד' נשין וכל ברזא חדא

זוהר בראשית ח"א קלג

10. כשבא אברהם אבינו לעולם יצאת ממנו פסולת ישמעאל וכל בני קטורה בא יצחק לעולם יצאת ממנו פסולת עשו וכל אלופי אדם חזרו להיות רעים יותר מן הראשונים וכשבא יעקב לא יצאת ממנו פסולת

ספרי דברים פיסקא שיב

11.

ונראה דהנה ידוע דישמעאל וכל בני קטורה הם הפסולת שיצאה מאברהם, ויש להבין למה לא יצאו גם בני קטורה קודם לידת יצחק, כמו ישמעאל כדי שיוליד את יצחק כשהוא נקי בלי פסולת... ונראה מזה שזוהי נמי מעלה לאברהם, והיינו דהנה מובן דלא מה שנקרא לזה פסולת יקרא פסולת גם לזה, כי לפי גודל מעלת האיש נחשבת לו פסולת מה שלזולתו איננה פסולת כלל, ועל כן לפי הדרגין שהיו לאברהם קודם לידת יצחק עדיין לא היו אלו נחשבים פסולת כלל. ויובן יותר לפי פסק הרמב"ם דבני קטורה חייבין במילה וישמעאלים אינם חייבין במילה, הרי דישמעאלים נחשבים פסולת לגבי בני קטורה, אבל כאשר אברהם היה הולך מדרגא לדרגא ואברהם זקן בא בימים, וכזוהר הקדש בהני יומין עלאין על כן היה צריך להפרד ממנו ענין זה שלא היה נחשב פסולת עד הנה, על כן לא היה אפשר להולידם עד הנה.... (חיי שרה תרע"ד)

שם משמאל חיי שרה תרע"ד

12. ושלוש נשים נשא אברהם, שרה בתו של שם, קטורה בתו של יפת, הגר בתו של חם:

ילקוט שמעוני איוב רמז תתקד

13. אמר ר' לוי הוא שהקב"ה אמר לו ונברכו בך כל משפחות האדמה (בראשית יב:ג), שעלה אלקים בדור הפלגה והפיץ מהם שלשים משפחות (ניא שילא כים צדור הפלגה וכפיין מצני חם שלושים משפחות), שנאמר ויפץ ה' אותם (בראשית יא:ח). אמר ר' לוי אמר הקב"ה ממך אני מעמידך, הוא שהקב"ה אמר לו ונברכו בך, והעמיד ממנו שלשים משפחות, ואלו הן י"ב נשיאים שהעמיד מישמעאל, ושש עשרה בני קטורה, ושני גוים בבטן הרי שלשים משפחות, והיו יוסף אברהם ויקח אשה.

מדרש תנחומא פרשת חיי שרה סימן ו

14. ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. חזר ונשא את הגר וקראה קטורה על שם שמעשה נאים כקטורת, וכן משמע לשון ויוסף שנשאה שנית, ויש לנו ליתן טעם למה קראה עכשיו קטורה על שם מעשה, ועוד שזה סותר למה שפירש"י פרשת וירא ותלך ותתע שחזרה לגילולי בית אביה וא"כ מאחר שגרשה מחמת ערות דבר של ע"ג קשה איך חזר ולקחה, על כן בא לתרץ ולומר שעשתה תשובה, כמו ישמעאל בנה שעשה ג"כ תשובה, וכדי לפרסם זה קרא אברהם שמה קטורה, על שם הקטורת כי פרסם לכל שעשתה תשובה, וכל בעל תשובה נעשים לו הזדונות כזכיות והזדונות עולים לריח ניחוח כמו הזכיות, על כן המשילה לקטורת שהחלבנה שריחו רע עולה לריח ניחוח ככל שאר הבשמים, וזה דמיון נאות על חטאי הבעלי תשובה שעולין לריח ניחוח ואחר התשובה גם העון נרצה ומקובל על כן נקראת קטורה:

כלי יקר בראשית כה:א

15. אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם שבא אחר ישמעאל ויצחק חייבין במילה, והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה בשמיני

רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה ח

16. אבל עובד כוכבים - עיין בשער המלך ... שכתב בפשיטות דלדעת הרמב"ם ... דבני קטורה אף בזה"ז חייבין במילה כשרים הם למול דהא המול ימול כתיב מאן דמל ימול והא מל וגם הוא בכלל את בריתי תשמור ע"ש

פתחי תשובה יורה דעה סימן רסד ס"ק ה

17. דמדוע הוזכרה צפורה בפרשה [שמות], ועוד דהרי האשה אינה מצווה למול בנה רק החוב על האב, וכותב ליישב דמכאן ראייה לשיטת הרמב"ם פ"י ממלכים דס"ל דבני קטורה חייבים במילה, ומדין הוא מבני קטורה, וצפורה שהיתה מדינית היתה חייבת במילה דבב"נ לא מצינו החילוק בין איש לאשה, ומפ"ז גם עליה חל החיוב כמו למשה, וגם היא בכלל העונש ע"ש. ועיקרו של דבר זה שבבני קטורה גם האשה חייבת למול

שו"ת ציץ אליעזר חלק כ סימן לו ד"ה ועולה בדעתי

18.

...ובליקוטי התורה מהאריז"ל שענין בני קטורה היה כדי להוליד הדינים התקיפין אשר היה ראוי יצחק שהיה דין להוציאם, ומפני כי יצחק היה תקיפא דדינא והיה נחרב העולם לכן הוציאם מאברהם שלא יהיו כל כך קשות. וממוצא הדברים שמדין ומואב הם שני מיני כחות רעים מתחלפין, מואב מושך לתאוה לעומת מדת אברהם חסד דקדושה, ומדין מושך לריב ומדון קנאה ושנאה לעומת מדתו של יצחק גבורות קדושות, ובאשר טבע של זה מושך לימין וטבע זה מושך לשמאל והם ענפין מתפרדין, היפוך אברהם ויצחק שהיו כלולין אשא במיא ומיא באשא, ועל כן מדין ומואב לעולם שונאין זה את זה. (מטות תרע"ה)

שם משמאל מטות תרע"ה

19. **מתנות** - ממון הרבה: **קדמה אל ארץ קדם** - שיירשו בניו נחלותיו שיש לו שם:

רשב"ם בראשית פרק כה:א

20. (ה) **ויתן אברהם וגו'** - אמר ר' נחמיה ברכה דיאתיקי, שאמר לו הקב"ה לאברהם וזהו **צרכה**, הצרכות מסורות צידך לצרך את מי שתלכה, ולצרכה מסרם ליצחק:
נתן אברהם מתנות - פירשו רבותינו שם טומאה מסר להם. דיא מה שניתן לו על אודות שרה ושאר מתנות שנתנו לו, הכל נתן להם שלא רלכ ליהנות מהם:

רש"י בראשית כה:א